



REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO,
DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE**

DIREKTORAT ZA DELOVNA RAZMERJA
IN PRAVICE IZ DELA

Kotnikova ulica 28, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 08

F: 01 369 78 30

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

PREDLAGAM VLADI
Urad Vlade RS za komuniciranje

gp.ukom@gov.si

Številka: 1031-20/2012-2
Datum: 13.3.2012

Zadeva: Predlagam.vladi – predlog 2269: Predčasna možnost upokojevanja
ZVEZA: Vaš dopis z dne 24.2.2012

Spoštovani!

Na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve smo prejeli dopis, posredovan preko spletnega orodja predlagam.vladi.si, v katerem avtor predlaga, da se pri sprejemanju nove pokojninske zakonodaje preuči možnost predčasnega upokojevanja za presežne delavce, ki imajo 20, 30 ali 35 let delovne dobe, pri tem pa še ne izpolnjujejo zahtevane starosti za upokojitev, in sicer na način, da bi se lahko te osebe, v primeru, da bi spet dobile zaposlitev, ponovno zaposlile. Predlagatelj meni, da bi se na ta način zmanjšala brezposelnost, ljudje pa bi pridobili osnovno socialno varnost.

Za predloge in izraženo mnenje se zahvaljujemo, v nadaljevanju pa podajamo pojasnilo z vidika zakonodaje o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Na začetku bi želeli poudariti, da sta že po veljavni zakonodaji določena dva pogoja za uveljavitev starostne pokojnine, in sicer pogoj starosti ter pogoj pokojninske dobe. V kolikor torej oseba izpolni zakonsko določeno pokojninsko dobo (npr. za moške 40 let), mora kljub temu, da ima dovolj pokojninske dobe, izpolniti tudi pogoj starosti (za moške 58 let). Če je torej nekdo pričel z delom pri 15 letih, le-ta ne more pridobiti pravice do starostne pokojnine, dokler ne dopolni tudi starosti 58 let. V tem času pa ima (če neprekinjeno dela) že 43 let pokojninske dobe. Če bi upoštevali podani predlog, da bi zavarovanci lahko uveljavili pravico do starostne pokojnine ob dopolnitvi 20, 30 ali 35 let pokojninske dobe, bi torej razširjali možnost pridobitve pravice do starostne pokojnine, kar pa je v nasprotju z osnovnim ciljem modernizacije pokojninskega sistema – t.j. z **ohranjanjem vzdržnega pokojninskega sistema**, ki bo posameznikom po upokojitvi zagotavljal primerne in zadostne prejemke ter s tem varno starost.

Zaradi pričakovanih demografskih gibanj, ki zaradi trenda staranja prebivalstva napovedujejo zmanjševanje trga delovne sile, bo sistem obveznega zavarovanja potrebno prilagoditi na način, da se vanj vključi čim več delovno sposobnega prebivalstva, po drugi strani pa mora biti pokojninski sistem pravičen do vseh generacij, med drugim tudi do bodočih prejemnikov pokojnin, ki s prispevki zagotavljajo pokojnine sedanjim upokojencem. Samo vzdržan pokojninski sistem bo namreč lahko zagotovil, da bo aktivna zaposlena generacija, ki s prispevki zagotavlja pokojnine sedanjim upokojencem, ravno tako lahko pričakovala, da bo generacija njenih otrok po istem načelu plačevala za njihove pokojnine. Na podlagi podatkov o dolgoročni (ne)vzdržnosti izdatkov, ki bodo v prihodnjih desetletjih potrebni za izplačila pokojnin in zagotavljanje minimalne socialne varnosti upokojencev, lahko tako ugotovimo, da je prav **daljše ostajanje v zaposlitvi primarni ukrep, ki pripomore k zmanjševanju potrebnih**

sredstev za starostno vezane izdatke. Eden od glavnih ciljev bi tako morala biti ohranitev oz. povečanje stopnje zaposlenosti starejših zaposlenih, nedopustno pa bi bilo še naprej vztrajati pri miselnosti, ki je še do pred kratkim delovanje trga dela in brezposelnost starejših oseb reševala s prezgodnjim upokojevanjem.

V zvezi s predlogom, podanim v dopisu, bi želeli opozoriti še na dejstvo, da pokojninsko in invalidsko zavarovanje temelji na zavarovalniških principih, kar v osnovi pomeni, da se pravica do pokojnine in druge pravice iz naslova minulega dela priznavajo na temelju prispevkov, vplačanih v času aktivne dobe zavarovanca. Dejstvo je, da že sedanji pokojninski sistem določa različne pogoje za upokojitev po pravilu, da se oseba lahko upokoji pri nižji starosti, če dopolni daljšo pokojninsko dobo in obratno - da se zahteva nižja pokojninska doba, če oseba dopolni visoko starost. Daljša pokojninska doba je kriterij, ki pri posamezniku zvišuje višino pokojnine. Višina starostne pokojnine je tako načeloma odvisna od višine pokojninske osnove in od dopolnjene pokojninske dobe. Dolžina dopolnjene pokojninske dobe pogojuje višino odstotka, ki se uporabi za odmero starostne pokojnine, le-ta pa se razlikuje glede na spol zavarovanca. Po veljavnem sistemu se vsako dopolnjeno leto pokojninske dobe ovrednoti v višini 1,5 % na osnovo 35 % (moški) ali 38 % (ženske), kar za 40 let pokojninske dobe nanese približno 80 % odmere starostne pokojnine, za npr. 27 let pokojninske dobe pa približno 54 %, kar je seveda bistveno manj. Na podlagi navedenega je mogoče ugotoviti, da ima krajša pokojninska doba velik vpliv na višino pokojnine. Predlog, ki ga v svojem dopisu podaja predlagatelj, bi tako rušil temeljna načela, ki so inkorporirana v pokojninski sistem. Ob tem pa je potrebno dodati, da se vsem tistim zavarovancem, ki imajo v svojem aktivnem obdobju zelo nizke plače in torej plačujejo prispevke od najnižje osnove, zaradi načela solidarnosti ali redistribucije že sedaj zagotavljajo višje pravice, kot bi jim šle glede na plačane prispevke.

Glede na to, da avtor v svojem predlogu meni, da bi se s predčasno upokojitvijo presežnih delavcev, ki še ne izpolnjujejo zahtevane starosti za upokojitev in imajo le 20, 30 ali 35 let pokojninske dobe, zmanjšala brezposelnost, ljudje pa bi posledično pridobili osnovno socialno varnost, bi želeli opozoriti, da **pravica do pokojnine** ni pravica iz naslova socialnega varstva, temveč **pravica iz naslova socialnega zavarovanja**. Razlika med obema je v tem, da Republika Slovenija kot socialna država zagotavlja osnovne pravice socialne varnosti ne glede na plačilo prispevkov, **pri socialnem zavarovanju pa je država dolžna vzpostaviti sistem tega zavarovanja, na podlagi katerega so posamezniki upravičeni do določenih pravic, ni pa dolžna zagotavljati teh pravic brez vplačil prispevkov.** Gre namreč za sistem socialnega zavarovanja, ki je kot tak obvezen zakonski zavarovalni sistem. Država tako po Ustavi RS ni dolžna zagotoviti sredstev za pokojnine, temveč je dolžna vzpostaviti sistem, ki bo posameznikom zagotavljal varno starost v primeru nastopa zavarovalnega primera, kar pomeni, da se oseba torej lahko upokoji, ko izpolni tako pogoj starosti kot pogoj zahtevane pokojninske dobe. Glede na zapisano je torej potrebno, da vsak posamezni zavarovanec nosi del bremena staranja prebivalstva oziroma da se bremena staranja prebivalstva sorazmerno porazdelijo med posamezne skupine prebivalstva. V primeru, da bi se nekdo lahko upokojil že z 20, 30 ali 35 leti pokojninske dobe, pri tem pa ne bi izpolnjeval pogoja starosti, bi to pomenilo, da ta skupina zavarovancev ne bi prevzela svojega dela bremena staranja prebivalstva, zaradi česar bi bile zaradi povišanih stroškov pokojnin posledično nesorazmerno obremenjene ostale skupine prebivalstva, med katere spada predvsem aktivno prebivalstvo.

Tudi trditev, da bi se na ta način zmanjšala brezposelnost, saj bi upokojitev tistih, za katere ni dela, ugodno vplivala na večje zaposlovanje predvsem mladih, ne vzdrži. Želeli bi poudariti, da **podaljševanja delovne aktivnosti starejših delavcev in brezposelnosti mladih nikakor ne gre enačiti.** Gledano z vidika pokojninske blagajne je za finančno vzdržnost zelo pomembno, da čim več mladih vstopi na trg dela, vendar je problem ta, da na trg dela vstopa premalo nove in mlade delovne sile, ki bi s sprotnimi prispevki lahko plačevala za pokojnine upokojencev. Četudi bi vsakega starejšega delavca, ki se upokoji, nadomestil mlajši delavec, to še vedno ne bi zadoščalo za plačevanje pokojnin, saj bi s tem ostalo nespremenjeno število delovno aktivnih, medtem ko bi število upokojencev naraščalo. Negativna demografska gibanja, ki napovedujejo drastično znižanje delovno aktivnih prebivalcev, ki bodo morali financirati

pokojnine vse večjega števila upokojencev, pa poslabšuje tudi sedanji trend mladih, ki podaljšujejo študij do 30. leta starosti, potem pa se šele zaposlijo. Če želimo ohraniti pokojnine na sedanji ravni oz. zaustaviti njihovo padanje, preprosto ni dovolj, da starejšega zaposlenega ali brezposelnega upokojimo in na njegovo mesto zaposlimo mlajšega posameznika. V tem primeru namreč število aktivnih oseb ostane isto, upokojenih pa je več. Za finančno vzdržnost pokojninske blagajne bi bilo tako potrebno čim dlje obdržati vsakega starejšega delovno sposobnega delavca, poleg njega pa zaposliti tudi mlajšega delavca. Domneve, ki so v zadnjem času prepogosto izpostavljene, da namreč starejši »odžirajo« delovna mesta mladim delavcem, so napačne in zavajajoče, saj ne bi pokrili primanjkljaja v pokojninski blagajni niti v primeru, da bi delala oba skupaj. Številčno se bo namreč močno povečala pasivna generacija, za katero pokojninske odhodke plačujejo delovno aktivni.

Na koncu bi želeli še opozoriti, da je povprečna pokojninska doba vseh upokojencev v Sloveniji decembra 2011 znašala le 32 let in 7 mesecev in je bila s tem daleč pod zastavljeno dobo 40 let. Nizka povprečna pokojninska doba je na eni strani posledica prej veljavnih pogojev, po drugi strani pa tudi dejstva, da se zavarovanci upokojujejo zaradi ugotovljene invalidnosti I. kategorije z manj pokojninske dobe in zaradi možnosti upokojitve z 20 leti pokojninske dobe oziroma 15 leti zavarovalne dobe. To dejstvo povprečno pokojninsko dobo ob upokojitvi znižuje.

Po drugi strani pa je potrebno opozoriti tudi na vedno daljše obdobje prejemanja pokojnine in vpliv le-tega na javno finančno porabo, saj se je povprečna doba prejemanja pokojnine od leta 2001 do 2011 pri ženskah podaljšala iz 15 let in 11 mesecev na 21 let in 8 mesecev – torej za 5 let in 9 mesecev, nekoliko manj pa pri moških, in sicer od 14 let in 1 meseca na 16 let in 4 mesece – za 2 leti in 3 mesece.

leto	2001		2011		Razlika 2001-2011	
	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske
Doba prejemanja pokojnine	14 let 1 mes	15 let 11 mes	16 let 4 mes	21 let 8 mes	2 leti 3 mes	5 let 9 mes
Povprečna upokojitvena starost	62 let	56 let 2 meseca	61 let 9 mesecev	58 let 8 mesecev	znižanje za 3 mesece	2 leti 6 mesecev

S spoštovanjem,

Pripravila:
Saša Šifrar
višja svetovalka II

Peter POGAČAR
GENERALNI DIREKTOR

mag. Andraž Rangus, podsekretar
vodja sektorja